

BOEKBESPREKING

November 1987 was het moment daar, waar iedere rechtgeaarde veldwaarnemer sinds 1983 reikhalzend naar uitkeek. SOVON presenteerde de Atlas van de Nederlandse Vogels aan het publiek. In recordtempo vond ruim 80 % van de oplage van 10.000 stuks zijn weg naar (de boekenkast van) vele geïnteresseerden.

Dat de Atlas het resultaat is van vijf jaar veldwerk door duizenden vrijwilligers moge zo langzamerhand genoegzaam bekend zijn. Minder bekend is, dat de Atlas het daglicht nooit gezien zou hebben zonder de voortdurende inspanningen van een klein gezelschap SOVON-medewerkers.

Bij bestudering van de eerste hoofdstukken van het inleidende deel lijkt het zo vanzelfsprekend: in 1976 besluit SOVON de maandelijkse verspreiding van de in Nederland voorkomende vogels in kaart te brengen. Vervolgens verzamelt een gemêleerd gezelschap vogelaars zo'n vijf miljoen waarnemingen. Na uitgebreide controles monden deze uit in ongeveer 4000 verspreidingskaarten. Tenslotte wordt het kaartmateriaal voorzien van begeleidende teksten. Zo eenvoudig als het beschreven wordt, zo arbeidsintensief en (soms) frustrerend is de totstandkoming van de Atlas echter geweest.

Voorts wordt in het inleidende deel ingegaan op factoren, die de verspreiding van vogels bepalen. Het gepresenteerde materiaal vormt een uitstekende samenvatting van hetgeen al uitvoerig aan de orde is geweest op een van de landelijke SOVON-dagen.

Op heldere wijze wordt de jaarlijkse levenscyclus van een vogel, trekgedrag, broedbiotoop alsmede de invloed van waarnemers op de verspreiding van vogels besproken. Afhankelijk van kwaliteit en verspreiding van de waarnemers, de waarnemingsintensiteit en een al dan niet gespecialiseerde manier van vogelen (trektellen!) vertoont het kaartbeeld irreële hiaten of concentraties.

Vervolgens wordt de invloed van het weer op het voorkomen van vogels besproken. Aangestipt worden strenge winters, verschuiving in fenologie, doortrekintensiteit & wind en inundatie van de uiterwaarden.

Gewapend met de kennis uit het eerste deel bladeren we verder in het tweede deel, getiteld 'De Nederlandse vogels in de periode 1979-1983'. Daarin wordt het voorkomen van zo'n 330 soorten be-

handeld. De meest algemene soorten (280) worden uitvoerig besproken, terwijl bij de zeldzamere soorten mijns inziens terechtvolstaan wordt met een verspreidingskaart en een korte tekst.

Het voorkomen van vertegenwoordigers uit de eerste groep wordt weergegeven in twaalf, negen of drie verspreidingskaarten. Het kaartbeeld is een samenvoeging van alle onderzoeksjaren, zodat hier en daar een te optimistisch verspreidingspaatroom ontstaat. Bij soorten met minder dan twaalf verspreidingskaarten wordt de beschikbare ruimte gebruikt voor extra figuren, waarin bijv. het doortrekverloop van de betreffende soorten wordt gepresenteerd. Naast het kaartmateriaal verschaft een grafiek met het presentieverloop informatie over het voorkomen van de soort.

In de begeleidende tekst wordt in een levendige en prettig leesbare stijl aangegeven waar de betreffende soort broedt en overwintert. Het aangeboden materiaal wordt besproken, waarbij het seizoenspatroon uit de doeken wordt gedaan. Daarna wordt achtergrondinformatie gegeven over de maandelijkse verspreiding met nadruk op regionale verschillen. Ook jaarlijkse verschillen in verspreiding (men denke bijv. aan invasies) worden besproken en gerelateerd aan weersinvloeden, voedselaanbod e.d.

Bij de behandeling van de soorten hebben de auteurs niet getracht opnieuw het wiel uit te vinden, maar gebruik gemaakt van 'alle' relevante literatuur. Allerlei nieuwe inzichten en onderzoeksresultaten zijn terug te vinden in de tekst. De 895 titels tellende literatuurlijst vormt dan ook een goede start als men bepaalde soorten of onderwerpen nader wil bestuderen.

Hoewel recensent de tekst vrij grondig heeft bestudeerd vielen hem geen fouten, foutjes of slordigheden op. Het is alleen jammer dat niet duidelijk gewezen wordt op het bestaan en gebruik van de bijgeleverde overheadsHEET, die velen ongetwijfeld met de verpakking van de Atlas hebben weggegooid.

De illustraties bij de soortteksten zijn van geheel uiteenlopende stijlen, hetgeen toe te schrijven is aan het aantal van negen tekenaars, die een bijdrage hebben geleverd. Het is jammer, dat bij de controle onopgemerkt is gebleven, dat de illustratie op blz. 61 een Stormvogeltje voorstelt en geen Vaal Stormvogeltje, zoals de bedoeling was.

Gezien het voorgaande kan ik degenen, die het boek nog niet in hun bezit hebben, slechts aanraden de Atlas zo snel mogelijk aan te schaffen en vervolgens steeds ter hand te nemen om te lezen. Degenen, die het boek al in hun bezit hebben, raad ik aan om het ook eens te lezen. Het zou immers schandalig zijn als een dergelijk werk alleen als pronkstuk in de boekenkast staat.

Steve Geelhoed

ATLAS

van de Nederlandse

VOGELS

SOVON